

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Retssag Eske Gregersen og Mette Sørensdatter, Lomborg sogn 1639-1640

Jylland, Viborg landstings dombog - kildeafskrift doneret af Holger Hertzum-Larsen

Dombog C 1637, side 32b

Var skicket hæderlig og vellærd mand hr. Eske Gregersen, præst til Lomborg, med en opsættelse her af landstinget i dag 6 uger udgangen lydende han da at have hid i rette stævnet Mette Sørensdatter, født i Fjaltring præstegård, for et vidne og klage hun til Bøvling birketing vidnet og gjort har den 25. november sidst forleden, blandt andet indeholdende, at hun skulle have været udi Lomborg præstegård den næste mandag for pinsedag sidst forleden, og bedt om almisse, og skulle have talt med hr. Eske Gregersen. Hvilket hr. Eske Gregersen ved sin ed hårdelig benægter, at hun ikke har været i Lomborg præstegård samme dag hun på ham vidnet har, men noksom skal bevises, at hr. Eske Gregersen var udi en anden gård. Men at have vidnet om en ublu gerning han skulle have gjort med hende, og han endnu, såvel som tilforn, ved sin helgens ed benægter hvilke hendes vidne videre indeholder. Hvilke vidne hr. Eske Gregersen formener at være et enlig vidne, og bør ikke at agtes eller anses, men et ret beskjemmet vidne, som med hendes egen husbands ord er at bevises. Deslige også at skal bevises med adskillige vidnesbyrd og dokumenter sig ikke så ærlig at have forholdt, at hun nogen ærlig mand kan vidne sin hånd og mund fra til skade. Thi han ved sin salighed benægter, at han aldrig samme kvinde kender eller at have set med sine øjne, men hun det ud af letfærdighed og af had og avind løgnagtig at have ham påsagt. Mener samme hendes ubeviste vidne og klage bør magtesløs at være, og ikke komme hr. Eske Gregersen på hans hæderlig rygte og navn til hindring eller skade i nogen måde. Dernæst da hidkaldt Mette Sørensdatter med sin laugværge udi egen person under hendes faldsmål, som samme vidne og klage gjort har, og at stå til rette som vedbør. Så og ærlig og velb. mand Jockum Beck til Gladsaxe, kongl.: majsts.: befalingsmand på Bøvling. Så og ærlig og velagte Hans Kortsen, ridefoged til Bøvling, med samme vidne, som han forhvervet har.

Da, for nogen lejlighed, er sagen opsat til i dag. Derimod havde bemeldte Jockum Beck, ved hans fuldmægtig Hans Kortsen, nu i dag hidstævnet Svend Poulsen, rådmand i Lemvig, for et vidne han den 26. december sidst forleden til Lemvig byting vidnet har, formeldende at Mette Sørensdatter, født i Fjaltring præstegård, skal have været i Lemvig nogen tid lang i fjendens tid, og ligget i kvarter til Karen Pedersdatters ved gadeende. Men hvad hendes bedrift hos dem var, vidste han ikke. I lige måde hidstævnet Kirsten Jensdatter, som hans vidne i lige måde har bekræftet, og ydermere, at Mette Sørensdatter skal have klaget for samme rytter. Item hidstævnet Karen Pedersdatter for hun og har vidnet, at Mette Sørensdatter var med rytteren hos hende i kvarter, som forskrevet står. Hvilke deres vidner skal være vidnet hr. Eske Gregersen imod Mette Sørensdatters beskyldning til befrielse. Var først ikke navn givet hvad rytter det har været, dem nogen varsel derfor givet, eller på ferske fod, men på ottende år derefter. tilmed ikke vidnet at de har set Mette Sørensdatter brugt eller gjort nogen utugt hos rytteren, men Karen Pedersdatter hun skulle have været i kvarter hos. Fuldkommelig at have vidnet i samme hendes vidne, at hun aldeles ingen utugt i nogen måde til hende har fornemmet. Mener fordi samme deres sankevidner bør magtesløs at være. Dernæst med en anden stævning hidstævnet Jacob Christensen i Vrå for et vidne han den 17. december sidst forleden til Vandfuld herredsting vidnet har, formeldende at Mette Sørensdatter i fjendernes tid 1628 på otte

ugers tid skal have været til hans med en rytterkorporal og hans folk i kvarter. Item hidstævnet Poul Nielsen i Eskesgård for han fornævnte dag har vidnet, at Mette Sørensdatter med samme korporal og folk en ganske vinter og mere skal have været i kvarter hos Poul Pedersen? i hans gård. Samledes hidstævnet Jep Wibe, Mads Lauridsen, Jacob Jensen, Laurids Pedersen, Laurids Madsen, Jens Winter, Hjareck Lauridsen, Mads Olesen, Peder Christensen, Mads Pedersen, Christen Pedersen, Jens Lauridsen og Knud Tordsen for

de fornævnte dag har vidnet lig som Jacob Christensen og Poul Nielsen vidnet har. Hvilke vidner skal være vidnet hr. Eske Gregersen til befrielse, dog ikke navn givet hvad for korporal eller rytter det har været, ellerdem nogen varsel derfor givet, ej heller på ferske fod, men ottende år efter. Ej heller vidnet Mette Sørensdatter nogen utugt skal have brugt med samme korporal eller rytter. Mener samme deres vidner bør magtesløs at være. Deslige med den tredje stævning hidstævnet Gregers Olesen ved Houdam for et vidne han den 19. december sidst forleden til Skodborg herredsting vidnet har, at imidlertid fjenderne var her i landet og han boede ved Skalkhøj i Fjaltring sogn, skal Mette Sørensdatter været hos rytteren, som lå i fornævnte sogn i kvarter, og at hun skulle have fulgt med em der fra kvarteret og til Lemvig, og der været hos dem nogen tid lang. Item hidstævnet Mette Madsdatter i Lomborg for hun ilige måde har vidnet, at ungefær for 2 år imidlertid hun boede i Fjaltring sogn skal Mette Sørensdatter være kommet ind i hendes hus og beklaget, at hun var udløbet over hendes krop med skoldpokker eller "Nattur", og at være så ilde faren. "Huilcke kunde gaa en fiendis føde". Item at have haft nogle brede fliser i hendes bryst. Hvilke vidne skal være vidnet bemeldte hr. Eske til befrielse imod Mette Sørensdatters beskyldning. Tilmed bor Gregers Olesen i Vandfuld herred og ikke gjort hans vidne til hans værning, men inddraget i Skodborg herred og der vidnet. Og Mette Madsdatters enlige vidne som regnes for ingen vidne, og ikke med nogen andre sandfærdige vidner bekræftes, ej heller vidnet på ferske fod. Mener fordi samme vidner bør magtesløs at være. Dernæst med den fjerde stævning hidstævnet Mikkil Nielsen på Døj for et vidne han den 12. december sidst forleden til Skodborg herredsting vidnet har, at ungefær for halvanden år siden skal Mette Sørensdatter været ved havet at drage vod, og beklaget sig at være fordærvet over hendes krop af skoldpokker, at hun fordi ikke kunne bære en "kubbe" på hendes ryg. Hvilket enlig vidne også hr. Eske til hjælp at være vidnet. Dog ikke på ferske fod, ej heller vidnet selv at have set samme skoldpokker på hendes krop eller noget "WEnligt"? till hende at haffue fomonet". Mener fordi samme enlige vidne bør magtesløs at være. Deslige med den femte stævning hidstævnet Søren Christensen i Kammersgård, Eskild Pedersen i Flansmose og deres medbrødre 24 mænd for et stokkenævn de til Vandfuld herredsting den 12. december sidst forleden vidnet har, indeholdende at de ikke ved med hæderlig mand hr. Eske Gregersen andet end ære og godt førend for stakket tid siden han af et kvindfolk i Fjaltring skal være berygtet. Mener samme stokkenævn såvidt den Mette Sørensdatters beskyldning angår bør magtesløs at være. Nok med den sjette stævning hidstævnet Thomas Poulsen i Vrågård for et vidne han den 12. december sidst forleden til Skodborg herredsting vidnet har, at det sidste år fjenderne var her i landet, skal en rytter af Fjaltring være kommet til en rytter i Wrågård og ville vise ham en frue, efterdi han ingen havde, om skulle været fornævnte Mette Sørensdatter, dog ville han ikke sige ham god

for, om hun ikke var fuld af pokker og frandsose der?. Item hidstævnet Oluf Andersen i Mullesgård og Niels Thorsen i Drøvdal for de har vidnet dem ligeså at være vitterligt. Hvilket skal være vidnet hr. Eske til befrielse imod hendes beskyldning. Dog ikke navn givet fornævnte ryttere eller dem derfor nogen varsel givet. Ej heller på ferske fod, men næsten otte år efter. Deres vidne ej heller formelder de har set hende haft nogen pokker eller frandsose, eller nogen utugt bedrevet. Mener samme enlige vidne bør magtesløs at være. Dernæst med den 7. stævning hidstævnet Peder Thorsen i Mølgård, Niels Ibsen i Ransbæk, Peder Christensen i Hegård og Christen Jepsen i Krabbesgård for et syn de den 14. december sidst forleden til fornævnte herredsting afhjemlet har, at de skal have beset bemeldte hr. Eske Gregersen hans bare krop, og ingen smitte eller ar derpå har set som kunne være af pokker eller onde sår. Mener samme deres syn urigtig, efterdi hr. Eskes hustru? for "to Slig mitt saa sygdom er Berøgtid" (Måske skal der stå: to slige smitsomme sygdomme er berygtet). Mener fordi slig syn af uvildige mænd og ikke af hans egne sognemænd, og det udi badskærerens nærværelse, som om sligt har forstand, at skulle været sket. Mener fordi samme syn bør magtesløs at blive. Fremdeles med den 8. stævning hidkaldt Jens Svendsen i "hølltall", Mads Mikkelsen i Flyndergård og deres medbrødre 24 mænd for et stokkenævn de til fornævnte herredsting den 19. december sidst forleden vidnet har, at de ikke ved med hr. Eske Gregersen andet end ære og godt førend han for stakket tid siden af et kvindfolk i Fjaltring skal være berygtet. Mener samme

stokkenævn såvidt den Mette Sørensdatters beskyldning angår, bør magtesløs at være. Samledes hidstævnet alle fornævnte vidnesfolk og synsmænd deres vidner og syn at forantvorde. Item Søren Nielsen på "Mae", som samme vidner og syn på hr. Eskes vegne forhervet, begge med samme vidner, syn og stokkenævn og alt hvis andet de i den sag nyde og undgælde vil.

Da for nogen lejlighed. Og nu fremlagde hr. Hans Kortsen et tingsvidne af Bøvling birketing den 25. november sidst forleden udgangen, som indeholder: Mette Sørensdatter, født i Fjaltring præstegård, der den dag for dom at have givet last og klage på hr. Eske Gregersen, præst i Lomborg sogn, og beskyldt ham for at han havde påført hende hendes sygdom, som er pokker og frandsose, hun med befengt er, og det ved Gud og hendes sjæls salighed så sandt hun agtede at arve Guds rige, det så at være i sandhed. Og berettede således at være af hr. Eske med handlet, som efterfølger: At han næste mandag for pinsedag sidst forleden da kom hun til Lomborg præstegård og begærede almisse. Da kom hr. Eske og tilspurgte hvem hun tilhørte og hvor hun havde hjemme. Da svarede hun og sagde sig at være hr. Oluf i Fjaltring hans kones søster. Så bad hun hr. Eske om almisse, og han lovede at skaffe hende noget. gik derfor ind i stuen og straks derefter kom en af pigerne og bar hende en stykke smør og brød. Der hun ville gå af gården igen tilspurgte hr. Eske hende hvor hun ville gå hen. Da svarede hun at ville gå til hendes søster Dorte, som bor i Refsbæk. Da sagde hr. Eske at han ville følge hende på vejen, hvilket han og gjorde. Og der de kom en stakket vej fra gården, da spurgte hr. Eske hende, om hun ville gøre hans vilje, og hun svarede: Hvad vilje skulle jeg gamle stakkel gøre eder hr. Eske. Da svor han tvende gange ved Guds død og pine at hun skulle gøre hans vilje. I det samme der de var ved nogle hr. Eskes rugager kastede han hende omkuld udi en rugagers ende og tog hendes klæder, løste sine bukser og med sin lønlig lem strøg hende tit

og ofte frem og tilbage på hendes bare bug og imellem hendes lår. Efter at han samme skammelige gerning havde fuldkommet, da opstod han og gav hende 2 skilling, bad hende derhos, at hun skulle tie stille. derefter skiltes de ad. Han gik hjem igen og hun til Refsbæk. Straks derefter samme tid befandt hun sig at være befængt, og samme sygdom som er pokker og frandsose. I synderlighed fangede samme sygdom mere fremgang og forøgtes jo mere og mere om Sct. Olufsdags tide sidst forleden. Hvorfor hun klager, både for Gud og mennesker, på hr. Eske, og fuldkommelig beskyldte ham derfor at have den tid påført hende samme sygdom. Og dersom hun i sygdommen dør under bartskeerens hånd, da beskyldte hun hr. Eske at være årsag i hendes død. Hvilket hun med oprakte fingre og ved hendes højeste ed sigtede og beskyldte hr. Eske for. Som det vidne videre bemelder. Og forment Hans Kortsen samme vidne burde ved magt at blive.

Dertil svarede hr. Eske Gregersen, og ved sin højeste ed med oprakte fingre svor og benægtede det, han aldrig slig bedrift med Mette Sørensdatter at have haft, som hun ham usandfærdig har påsagt. Og fremlagde et tingsvidne af Lemvig byting den 16. december sidst forleden udgivet, Svend Poulsen, borger og rådmand i Lemvig først for 8 mænd at have vidnet, eftersom han med landstingsstævning var did stævnet, at ham vittelig i Guds sandhed er, at Mette Sørensdatter, født i Fjaltring præstegård, var der i byen udi fjenders tid, en tid lang med nogen rytter og lå med dem i kvarter til Karen Pedersdatter ved gadeende, men hvad hendes bedrift hos dem var vidste han ikke. At have vidnet ligervis som Svend Poulsen i samme sag vidnet har, og ydermere at Mette Sørensdatter klaget for samme rytter. Samledes Karen Pedersdatter ved gadeende med lige svoren ed at have vidnet, at Mette Sørensdatter kom fra Fjaltring sogn med en rytterkorporal hans folk ned der til byen, og var der en tid lang i kvarter med dem i hendes hus. Men ikke hun fornåm nogen urugt til hende i nogen måde. Dernæst et vidne af Vandfuld herredsting den 17. december næst forleden udgået, først Jacob Christensen i Vrå for 8 mænd, med oprakte fingre og ed, at have vidnet, at det år 1628 der fjenderne var her i Landet, da kom Mette Sørensdatter, født i Fjaltring præstegård, til ham i kvarter med en rytterkorporal og hans folk fra Trans, som var noget efter Sct. Hansdag udi høbjergningen, og var der hos dem i hans hus til sidst udi høsten, som var ungefærlig ved en 8 ugers tid. Og drog så derfra med samme rytter til Eskesgård i Fjaltring. Ilige måde Poul Nielsen i Eskesgård med lige

svoren ed at have vidnet, at Mette Sørensdatter kom samme tid med en rytterkorporal og hans folk fra Vrå og til hans gård i kvarter, og var hos dem i hans hus den ganske vinter tilsammen. Derefter ved pinsedagstid der de drog ud af landet undtagen en ringe tid hun imidlertid var med samme korporal hans folk i Lemvig. Ilige måde Jep Vibe ved Skalkhøj, Mads Lauridsen i Vrå og deres medfølgere 13 mænd med lige svoren ed at have vidnet, at dem fuld vittterligt er i Guds sandhed ligesom Jacob Christensen og Poul Nielsen i samme sag om vidnet har, som forskrevet står. Nok et vidne af Skodborg herredsting den 19. december sidst forleden var udgangen, Gregers Olufsen ved Houdam for 8 mænd, med oprakte fingre og ed, at have vidnet, at udi Fjendernes tid imidlertid de var her i landet, og han da boede ved Skalkhøj i Fjaltring sogn, da er det ham fuld vittterligt i rette sandhed, at Mette Sørensdatter, født i Fjaltring præstegård, var hos rytteren som lå indkvarteret i Vrå i Fjaltring sogn. Deslige var hun nogen tid

hos rytteren som lå indkvarteret i Eskesgård i samme sogn. Og den tid rytterne drog af Fjaltring sogn og til Lemvig, da fulgte Mette Sørensdatter med dem til Lemvig, og var der hos dem nogen tid lang. Dernæst Mette Madsdatter på Døj i Lomborg sogn, med oprakte fingre og ed, at have vidnet, at udi ugen for Vor Fruedag i Fasten nu bliver 2 år der Mette Madsdatter boede udi Toftum i Fjaltring sogn, en dag hun bryggede, da kom Mette Sørensdatter ind til hende, ind i deres salshus og satte sig ved ilden. Da beklagede Mette Sørensdatter sig hårdt, at hun var overløben over hendes krop med skoldpokker eller "Nattur", så hun var ilde faren, at hun ikke kunne gå nogen steds om hendes føde, og begærede at give hende noget mad. Og da lod Mette Sørensdatter hende se sit bare bryst, da sad der nogen store brede "Plidster" på hendes bryst. Hvaddet var vidste hun ikke. Derhos et vidne af Skodborg herredsting den 12. december sidst forleden udgangen, Mikkil Nielsen, boende på Døj i Lomborg, for 8 mænd, med oprakte fingre og ed, at have vidnet, at udi trdie uge for Sct. Hansdag midsommer bliver 2 år, var han med flere ved havet at drage vodnet, at Mette Sørensdatter, født i Fjaltring præstegård, var og med samme tid ved havet at drage vod med dem og hans lægdsbrødre, da samme tid beklaget Mette Sørensdatter sig, at hun var fordærvet over hendes krop af skoldpokker, så at hun "suei" og var så ilde faren, at hun ikke kunne bære en kub på sin ryg. Dernæst et vidne af Vandfuld herredsting den 17. december sidst forleden udgangen som indeholder, Søren Nielsen på "Mæi" der på hr. Eske Gregersens vegne og har tilspurgt menige herredsmænd den dag tinget søgte, hvorledes de har kendt hr. Eske Gregersen siden han har været og betjent menigheden for en sognepræst udi Lomborg sogn, om han ikke har forestået sit kald og embede, som en ærlig oprigtig præstemand burde, eller om de nogen tid har hørt eller fornemmet nogen letfærdighed tilforn, enten udi en måde eller en anden, eller om de vidste ham i nogen måde at beskyldte for nogen utilbørlig sag eller gerning, andet en det som ærlig og kristelig præstemand egner og bør og vel anstår. At de da det ville tilkendegive, og give ham lige sådan et vidne, som han har eftertjent. Og var derpå et stokkenævn begærende. Så blev der den dag straks opskrevet af stokke Søren Christensen i Kammersgård, Eskild Pedersen i Flansmose, Laurids Madsen i Nørdybe og dres medfølgere 24 mænd, som vidnede hver ved højeste helgens ed, at de har kendt hr. Eske Gregersen siden han kom til Lomborg sogn at betjene det hellige præsteembede for en præstemand. Da har han "forsatenden" [forestået] samme hans kald og embede som en ærlig oprigtig præstemand udi alle måder. Og aldrig de har hørt eller fornemmet nogen letfærdighed til ham udi nogen måde, førend nu en stakket tid, han af en kvindfolk i Fjaltring skal være beskyldt, men altid har handlet, skikket, brugt? og bevist sig udi liv, levned og omgængelse som en ærlig oprigtig trofast præstemand egner og bør og vel anstår i alle måder. Så de vidste ham alle og enhver et ærligt rygte og navn at give og eftersige, så han fri og tryggelig må have og gøre sit skudsmål til dem igen, om det ham nogen tid ydermere behov gøres. Og ligesom fornævnte 24 dannemænd vidnede, så vidnede og menige herredsmænd den dag tinget søgte. Fremdeles et vidne af fornævnte herredsting den 12. december sidst forleden udgangen, først Thomas Poulsen i "Waargaard" for 8 mænd, med oprakte fingre og ed, at have vidnet, at det sidste år fjenderne var her i landet, da lå der en rytter til kvarter i Vrågård. Da kom der en af Fjaltring ryttere til den rytter, som lå i Vrågård og blev der hos ham om

natten, og drog med ham. Da beklagede den rytter sig, som da lå i Vrågård for den rytter af Fjaltring, at han havde ingen frue, da svarede den rytter af Fjaltring ham, da vil jeg vel kende dig en råd til en frue om jeg vidste du kunne være holden med hende. Da spurgte den rytter i Vrågård den anden ad, hvad det var for en kvinde. Da svarede den Fjaltring rytter, at det var Mette Sørensdatter, født i Fjaltring præstegård, han ville ikke sige ham god for, om hun ikke var fuld af pokker og frandsose. Dernæst Oluf Andersen i Mullesgård at have vidnet, at de samme tid var i Vrågård og ville købe en tønne øl til fornævnte rytter, som havde kvarter i Vrågård. Og da hørte, at fornævnte rytter havde lige sådan ord med hverandre, som Thomas Poulsen om vidnet har og "for" [før] er rørt. Samledes et vidne af fornævnte herredsting den 19. december sidst forleden udganget, Peder Thorsen i Mølgård og hans medfølgere 4 synsmænd, for 8 mænd, at have hjemlet og tilstået det syn, som de var lovlig tiltaget udi så måde, at de i dag var i Lomborg præstegård i hr. Eske Gregersens stue. Da afførte han sig alle sine klæder, og lod dem se hans ganske bare legeme. Og ikke de kunne se eller kende, at der var nogen smitte på hans legeme, ej heller de kunne se eller kende, at der var nogen ar eller skrammer nogen steder på hans krop, som kunne være af pokker eller onde sår. derpå at have bedt dem Gud til hjælper. Derhos et vidne af fornævnte ting samme dag udganget, som indeholder Søren Nielsen på "Maae" der da at have været et stokkenævnt af 24 dannemænd begærende, på hr. Eske Gregersens vegne, om hans liv, levned og omgængelse til den dag. Så blev straks opskrevet af tinge Jens Cnudsen? i "hølekdall", Mads Mikkelsen i Flyndergård og deres medfølgere 24 dannemænd, som svor og vidnede med højeste helgens ed, at så længe hver af dem havde kendt hr. Eske Gregersen imidlertid han har været præst i Lomborg sogn, og til den dag, da har han handlet og skikket og teet sig udi liv, levned og al omgængelse ærlig, kristelig og vel, som en from ærlig og gudfrygtig præstemand burde at gøre, sømmer og i alle måder egner og vel anstår, det de aldrig andet ved eller har fornemmet, og aldrig de har hørt ham været berygtet for nogen letfærdig løbsagtighed eller andet vanrygte, andet end hvis æren tilhøre, førend for nogen kort tid siden han af en kvinde ved navn Mette Sørensdatter skal være beskyldt. Og ligesom fornævnte 24 mænd vidnede, så vidnede og menige herredsmænd, der den dag tilstede var. Endnu et vidne af Lemvig byting den 16. december sidst forleden udganget, som indeholder, Søren Nielsen på "Maae" at have stået der den dag for tingdom og ladet læse og påskrive et underskrevet brev lydende ord fra ord som efterfølger:

Kendes jeg Oluf Ottesen, borger og badskærer i Lemvig, at der er kommet en mand under min kurering ved navn Christen Pedersen, boende udi Fjaltring sogn, som er betagen med frandsoser. Hvilket mig syntes at det skulle være gammelt hos ham, formedelst det aftog noget af hans lemmer. Her foruden er jeg forårsaget efter min forrige forpligts udgivelse, at jeg skulle enhver patient, som er besmittet med den sygdom frandsose, med tvende mænd lade forhøre hvor de den smitte bekommet har. Hvilket jeg var begærende af Anders Høst og Amor Jensen, borgere ibid., med mig fornævnte Christen Pedersen at overhøre, på det at borgerskabet her i byen kan vide hvorfra sådan smitte er kommet. Eftersom jeg Anders Høst og Amor Jensen den 8. oktober 1636 har været til Oluf Ottesen, da har han os samme patient forevist, liggende ganske syg udi smørstuen. Da tilspurgte vi ham hvor han

samme smitte bekommet har, hvortil han svarede, at han det af hans hustru bekommet havde, ved navn Mette Sørensdatter. Og ydermere tilspurgte vi ham hvor hans hustru havde bekommet samme smitte, hvortil hans svarede, at han det ikke vidste, uden hun havde det bekommet af kejserens rytter som var her i landet, thi hun var hos dem. Og bekendte han, at hun beklaget sig, at hun havde et sår på sit legeme, som hun sagde for mig, at skulle være rosen. Andet herom ved jeg ikke ved min Gud og salighed Det bekender vi samtlige med vores egne hænder underskrevet. Actum Lemvig ut supra. Oluf Ottesen, egen hånd.

Og da der den dag for tingdom fremkom Oluf Ottesen, Anders Høst og Amor Jensen, og var denne fornævnte deres underskrevne seddel fuld og fast i alle måder bestandig, og den ved alle sine ord og

indhold hver udi højeste ed, med oprakte fingre, bekræftet så udi sandhed at være gået og faret, som samme seddel om formelder. Endnu et sognevidne af Lomborg sogn dateret Lomborg Dominica primo Adventus Ao 1636, som bemelder blandt andet, Christen Christensen Kier, Thomas Poulsen i Vrågård og deres medbrødre 24 mænd, såvel som ganske menighed der i sognet, at have givet hr. Eske Gregersen deres vidne og kundskab, at han har betjent dem i kirken og uden kirken, udi selskab, forsamling, nat og dag, som en fin og ærlig gydfrygtig præstemand bør og vel anstår, og aldrig har sig anderledes forholdt end som en ærlig mand bør at gøre. Og ydermere fornævnte menige sognemænd at have vidnet, at hr. Eske aldrig har haft den smitte på hans legeme eller hans hustru, som ham og dem er tillagt. Og ikke har hørt ham i nogen omtale for nogen kvinde andre end sin egen ægtehustru, som dem alle vitterligt var, både mand og kvinde, og at han har skicket sig kristelig og vel i al sin omgængelse. Hvilket de og bekende og vil være bestandig for Gud og høje ret, og for vor nådigste herre og konge og Danmarks højeste råd om behov gøres.

Som de vidner videre bemelder. Og forment hr. Eske Gregersen, at deraf noksom kunne forfares fornævnte Mette Sørensdatter at have haft et ondt letfærdigt levned, og med samme smitsomme syge tilforn været behæftet. Mente fordi samme vidner og stokkenævn sandfærdig og ret at være, og burde ved magt at blive.

Så efterdi med fornævnte vidner hr. Eske Gregersen nu fremlagt har, bevisliggøres fornævnte Mette Sørensdatter udi fjendernes tid at have ført et letfærdigt levned og efterfulgt rytterne på adskillige steder fra et kvarter til et andet. Og af en part dem for samme onde smitsomme syge været berygtet, som hendes egen mand, og udi lige måde bartskeerens hånd har påklaget, det hun ham sådan smitte havde påført, så alle fornævnte vidner udi så måde med hinanden bestyrkes og bekræftes, og intet der imod fremlægges hvormed de kan tilbagedrives. Hr. Eske Gregersen og med stokkenævn, sognevidne, såvel som syn, beviser sig ærlig og kristelig at have levet med sin ægtehustru forholdet, og ikke sådan smitte være beladen. Da vide vi, efter sådan lejlighed, ikke imod samme vidner, stokkenævn at sige eller magtesløs at dømme, medens fornævnte Mette Sørensdatters enlige letfærdige og ubeviste beskyldning derimod magtesløs at være og ikke at komme hr. Eske Gregersen på sit ærlige rygte og navn til hindring eller i nogen måde.

Viborg landstings dombog C (B24-561), side 220a ff:

Var skicket E: og velb: mand Niels Skde til Østergård på den ene, og havde

hid i rette stævnet Niels Lauridsen i Grimlund, herredsfoged i Øster [Horne] herred, på den anden side, for en dom han på Øster herredsting den 9. februar sidst forleden dømt hat imellem Niels Skade og Jens Nielsen [Deigaard] i Vallund anlangende, at han skulle have kvit dømt Jens Nielsen for hvis tiltale for skyld og landgilde, som han resterer i otte år af den halve gård, han iboede, og dømt Niels Skade til regnskab, uanset for ham skulle været bevist med de fem mænds afsigelse, som de fra dem skulle have givet beskrevet den 13. december sidst forleden år i Lyne kirke, der de var over rede og regnskab. Såvel som imod sin forrige dom, og ikke Jens Nielsen at have i nogen måde fremlagt noget bevis, hverken ved breves bevisning eller ved nogen levende vidnesbyrd at have ydt, eller fornyet den landgilde og rettighed, som han for tiltales. Ikke heller skulle fogden have indført Mads Nielsens skøde og følgebrev eller højbemeldte kongl.: maysts.: og rigens rets dom, at fornævnte skøde og følgebrev er ved magt dømt, og grunden at følge ham. Og skulle samme skøde og følgebrev være læst på fornævnte ting 1616 den 17. juni i fornævnte herred gården i ligger. Hvorefter Jens Nielsen kunne have vist sig at rette det, han Niels Skade sin skyld og landgildeat have ydt. Og ikke Jens Nielsen for fogden har bevist sig for samme skyld og landgilde at have forklaret?. Mener Niels Skade efterdi det ikke skulle befindes nogen steder i vor danske lov, recessen eller nogen kongelige nye mandater eller forordninger, at nogen andre personer i Danmark, når de deres

landgilde (...) indkræve at være, da deres bønder og tjenere o.s.v. Jens Nielsen angiver til sit forsvar, at han har gjort en del bekostelige rejser for Niels skade, både til Sjælland og Norge og andre steder, og selv bekostet sin fortæring og rejseomkostninger, som Niels Skade aldrig har betalt ham.

Viborg landstings dombog C (B24-559), side 103a ff:

Var skicket Jens Hansen i Tarm hans vise bud Søren Pedersen i "Wibing" på den ene, og havde hid i rette stævnet Las Nielsen i Bindesbøl på den anden side, for et vidne han den 9. marts næst forleden til Nørre [Horne] herredsting på ham vidnet har, fornævnte Las Nielsens egensøn Visti Lassen i Vittarp til behjælpning anlangende en kontrakt og forligelsesmål Las Nielsen den 11. maj næst forleden skulle have overværet imellem Visti Lassen og Jens Hansen, som skulle være sket i så måde, at Visti Lassen skulle have en grå hest igen, som han tilforn skulle have solgt salig Anders Hansen, født i Tarm, for 24 dlr., og Jens Hansen skulle give Visti Lassen 2 dlr. for fornævnte salig Anders Hansen skulle have brugt samme hest. Hvilket hans vidne Jens Hansen hårdelig ved sin Gud og salighed skulle benægte. Tilmed ikke skulle befindes han samme kontrakt at have samtykt eller forsegle eller for tingdom indganget. Mener samme enige og vildige vidne burde magtesløs at være, og ikke komme fornævnte Jens Hansen til hindring eller skade i nogen måde. Deslige havde hidstævnet Frands Pedersen i Tarm, Knud Bertelsen i Sjælsbøl, Christen Olufsen, slotskriver på Lundenæs og deres medbrødre for nogen adskillige sankevidner de Visti Lassen til bestyrkelse på fornævnte kontrakt den 9. og 16. marts næst forleden til fornævnte ting på ham vidnet har anlangende det, Knud Bertelsen skulle have indløst fornævnte Jens Hansens brev på 2 dlr. fra Visti Lassen, og at Jens Hansen skulle have med været og drukket "ligkiøb" [lidkøb] på fornævnte hest, da Visti Lassen skulle have afhændet sig den. Deslige at Jens Hansen tilforn skulle have lovet Visti Lassen det, han skulle bekomme samme hest igen. Hvilke deres vidner han hårdelig

ved sin Gud og salighed benægter, og mener derfor samme vidner ikke skulle stemme overens, men hver særlig skulle have vidnet ham hånd og mund fra på de ord og gerning han aldrig skulle have sagt eller gjort. Menende fordi samme deres vidner burde magtesløs at blive, og ikke komme ham til hindring eller skade i nogen måder. Samledes havde hidstævnet fornævnte vidnesbyrd hver i egen person, så og Visti Lassen og Niels Nielsen i obling, som samme vidne forhvervet har, med samme vidner. Da, efterdi de gode mænd landsdommere ikke nu er tilstede, blev samme sag opsat til i dag 8 dage, og de dem da at møde, og gå derom så meget som lov og ret kan findes. Og denne opsættelse der foruden lovlig at læses.

Viborg landstings dombog C (B24-571) år 1640, side 159a ff:

Var skicket ærlig og f: Las Michelsen i Sdr. Bork med en opsættelse her af landstinget i dag 14 dage udganget lydende han da, efter en måneds opsættelse, at have hid i rette stævnet Christen Pedersen i Esbøl, Christen Nielsen, Hans Jensen ibid. og Bodil Poulsdatter i Vium for et vidne de til Nørre [Horne] herredsting for nogen kort tid siden vidnet har med Laurids Christensen i Esbøl ham til behjælpning, at det skulle være dem fuld vitterligt, at Laurids Christensen skulle have betalt Las Michelsens broder salig Jørgen Michelsen af Vium hvis korn, rug og byg Laurids Christensen bemeldte salig Jørgen Michelsen pligtig været har, nemlig hver år rug 2½ ørte, byg 2 ørte fra år 1631 og til år 1638. Dernæst en part af vidnesfolkene skulle have hos været og hørt bemeldte salig Jørgen Michelsen og Laurids Christensen skulle have gjort regnskab, og Laurids Christensen skulle have betalt Jørgen Michelsen hvis han ham pligtig været havde. Beskylder samme vidne først at de ikke har om vidnet, at de har hos været, hørt eller set noget år eller tid samme korn skulle have været betalt, men aleneste, at detvar dem vitterligt. Item at de har vidnet tvært imod Laurids Christensens underskrevne brev, og på en død mand. Og noksom kan eragtes, at dersom Laurids Christensen har betalt samme korn, kunne han meget bedre have det afskrevet på sit håndskrift, end at hente mand og folk at lade det se; efterdi han og Jørgen var udi huset sammen, og Laurids

Chrisensen selv kunne læse og skrive. Menende samme deres vidne udaf letfærdighed og dumdristighed at være vidnet. Menende den usandfærdig at være, og bør magtesløs at blive. Deslige da hidstævnet Laurids Christensen for en opskrift han har udi retten båret til Nørre [Horne] herredsting den 19. oktober år 1639 indeholdende, at Las Michelsens broder salig Jørgen Michelsen af Vium skulle have gjort sit testamente på sin sygeseng på sit yderste; og der udi skulle have bekendt mange godtfolk, at have ved samme? gæld pligtig. Og Laurids Christensen samme dagskal have forhvervet dom på Christen Nielsen i Nørhede, Peder Pedersen i Sønderdige, Jens Jepsen i Vium mølle, Jens møller i Hemmet mølle med flere. Hvilket testamente Las Michelsen formener skal være omskrevet siden hans salig broder Jørgen Michelsen er bortdød. Som han formener Laurids Christensen ikke ved sin ed skulle kunne benægte. Og mener, at der ikke skal være så rigtigt omgået med det siden manden er død, og samme testamente ikke skal være gjort med hans broders signet og hånd. Menende fordi samme testamente og hvis domme derefter forskrevet er, bør magtesløs at være. Dernæst og da hidstævnet fornævnte vidnesfolk hver i egen person, så og Laurids Christensen, som samme vidne forhvervet har med fornævnte vidner, og med fornævnte testamente og domme, som han forhvervet har. Så og Bertel Jepsen i Hallum og Mette Jepsdatter i Esbøl hver med deres laugværge, om de vil have noget dertil at svare. Da er sagen opsat til i dag. Hvilke opsættelse findes på Vester [Horne] herredsting den 6. juni og på Nørre [Horne] herredsting den 11. juni sidst forleden at være læst og påskrevet. Og nu bød Las Michelsen sig udi al rette, og formente at han nu burde endelig dom at have. Så er fornævnte indstævnedede personer ikke nu mødt, ej heller nogen på deres vegne at gange udi rette. Da, efterdi sagen findes udi seks uger til i dag at være optagen, hvilken opsættelse til hjemting findes læst og påskrevet, efter Ko.: M: forordning, og dog ingen er mødt nogen modstand her imod at gøre, da finde vi, efter sådan lejlighed, samme vidner, testamente og domme magtesløs at være.

Viborg landstings dombog C 1637, side 32b:

Var skikket hæderlig og vellærd mand hr. Eske Gregersen, præst til Lomborg, med en opsættelse her af landstinget i dag 6 uger udganget lydende han da at have hid i rette stævnet Mette Sørensdatter, født i Fjaltring præstegård, for et vidne og klage hun til Bøvling birketing vidnet og gjort har den 25. november sidst forleden, blandt andet indeholdende, at hun skulle have været udi Lomborg præstegård den næste mandag for pinsedag sidst forleden, og bedt om almisse, og skulle have talt med hr. Eske Gregersen. Hvilket hr. Eske Gregersen ved sin ed hårdelig benægter, at hun ikke har været i Lomborg præstegård samme dag hun på ham vidnet har, men noksom skal bevises, at hr. Eske Gregersen var udi en anden gård. Men at have vidnet om en ublu gerning han skulle have gjort med hende, og han endnu, såvel som tilforn, ved sin helgens ed benægter hvilke hendes vidne videre indeholder. Hvilke vidne hr. Eske Gregersen formener at være et enlig vidne, og bør ikke at agtes eller anses, men et ret beskjemmet vidne, som med hendes egen husbands ord er at bevise. Deslige også at skal bevises med adskillige vidnesbyrd og dokumenter sig ikke så ærlig at have forholdt, at hun nogen ærlig mand kan vidne sin hånd og mund fra til skade. Thi han ved sin salighed benægter, at han aldrig samme kvinde kender eller at have set med sine øjne, men hun det ud af letfærdighed og af had og avind løgnagtig at have ham påsagt. Mener samme hendes ubeviste vidne og klage bør magtesløs at være, og ikke komme hr. Eske Gregersen på hans hæderlig rygte og navn til hindring eller skade i nogen måde. Dernæst da hidkaldt Mette Sørensdatter med sin laugværge udi egen person under hendes faldsmål, som samme vidne og klage gjort har, og at stå til rette som vedbør. Så og ærlig og velb. mand Jockum Beck til Gladsaxe, kongl.: majsts.: befalingsmand på Bøvling. Så og ærlig og velagte Hans Kortsen, ridefoged til Bøvling, med samme vidne, som han forhvervet har.

Da, for nogen lejlighed, er sagen opsat til i dag. Derimod havde bemeldte Jockum Beck, ved hans fuldmægtig Hans Kortsen, nu i dag hidstævnet Svend Poulsen, rådmænd i Lemvig, for et vidne han den 26. december sidst forleden til Lemvig byting vidnet har, formeldende at Mette Sørensdatter, født i Fjaltring præstegård, skal have været i Lemvig nogen tid lang i fjendens tid, og ligget i kvarter til Karen Pedersdatters

ved gadeende. Men hvad hendes bedrift hos dem var, vidste han ikke. I lige måde hidstævnet Kirsten Jensdatter, som hans vidne i lige måde har bekræftet, og ydermere, at Mette Sørensdatter skal have klaget for samme rytter. Item hidstævnet Karen Pedersdatter for hun og har vidnet, at Mette Sørensdatter var med rytteren hos hende i kvarter, som forskrevet står. Hvilke deres vidner skal være vidnet hr. Eske Gregersen imod Mette Sørensdatters beskyldning til befrielse. Var først ikke navn givet hvad rytter det har været, dem nogen varsel derfor givet, eller på ferske fod, men på ottende år derefter. tilmed ikke vidnet at de har set Mette Sørensdatter brugt eller gjort nogen utugt hos rytteren, men Karen Pedersdatter hun skulle have været i kvarter hos. Fuldkommelig at have vidnet i samme hendes vidne, at hun aldeles ingen utugt i nogen måde til hende har fornemmet. Mener fordi samme deres sankevidner bør magtesløs at være. Dernæst med en anden stævning hidstævnet Jacob Christensen i Vrå for et vidne han den 17. december sidst forleden til Vandfuld herredsting

vidnet har, formeldende at Mette Sørensdatter i fjendernes tid 1628 på otte ugers tid skal have været til hans med en rytterkorporal og hans folk i kvarter. Item hidstævnet Poul Nielsen i Eskesgård for han fornævnte dag har vidnet, at Mette Sørensdatter med samme korporal og folk en ganske vinter og mere skal have været i kvarter hos Poul Pedersen? i hans gård. Samledes hidstævnet Jep Wibe, Mads Lauridsen, Jacob Jensen, Laurids Pedersen, Laurids Madsen, Jens Winter, Hjareck Lauridsen, Mads Olesen, Peder Christensen, Mads Pedersen, Christen Pedersen, Jens Lauridsen og Knud Tordsen for de fornævnte dag har vidnet lig som Jacob Christensen og Poul Nielsen vidnet har. Hvilke vidner skal være vidnet hr. Eske Gregersen til befrielse, dog ikke navn givet hvad for korporal eller rytter det har været, eller dem nogen varsel derfor givet, ej heller på ferske fod, men ottende år efter. Ej heller vidnet Mette Sørensdatter nogen utugt skal have brugt med samme korporal eller rytter. Mener samme deres vidner bør magtesløs at være. Deslige med den tredje stævning hidstævnet Gregers Olesen ved Houdam for et vidne han den 19. december sidst forleden til Skodborg herredsting vidnet har, at imidlertid fjenderne var her i landet og han boede ved Skalkhøj i Fjaltring sogn, skal Mette Sørensdatter været hos rytteren, som lå i fornævnte sogn i kvarter, og at hun skulle have fulgt med em der fra kvarteret og til Lemvig, og der været hos dem nogen tid lang. Item hidstævnet Mette Madsdatter i Lomborg for hun ilige måde har vidnet, at ungefær for 2 år imidlertid hun boede i Fjaltring sogn skal Mette Sørensdatter være kommet ind i hendes hus og beklaget, at hun var udløbet over hendes krop med skoldpokker eller "Nattur", og at være så ilde faren. "Huilcke kunde gaa en fiendis føde". Item at have haft nogle brede fliser i hendes bryst. Hvilke vidne skal være vidnet bemeldte hr. Eske til befrielse imod Mette Sørensdatters beskyldning. Tilmed bor Gregers Olesen i Vandfuld herred og ikke gjort hans vidne til hans værning, men inddraget i Skodborg herred og der vidnet. Og Mette Madsdatters enlige vidne som regnes for ingen vidne, og ikke med nogen andre sandfærdige vidner bekræftes, ej heller vidnet på ferske fod. Mener fordi samme vidner bør magtesløs at være. Dernæst med den fjerde stævning hidstævnet Mikkel Nielsen på Døj for et vidne han den 12. december sidst forleden til Skodborg herredsting vidnet har, at ungefær for halvanden år siden skal Mette Sørensdatter været ved havet at drage vod, og beklaget sig at være fordærvet over hendes krop af skoldpokker, at hun fordi ikke kunne bære en "kubbe" på hendes ryg. Hvilket enlig vidne også hr. Eske til hjælp at være vidnet. Dog ikke på ferske fod, ej heller vidnet selv at have set samme skoldpokker på hendes krop eller noget "WEnligt"? till hende at haffue fomonet". Mener fordi samme enlige vidne bør magtesløs at være. Deslige med den femte stævning hidstævnet Søren Christensen i Kammersgård, Eskild Pedersen i Flansmose og deres medbrødre 24 mænd for et stokkenævn de til Vandfuld herredsting den 12. december sidst forleden vidnet har, indeholdende at de ikke ved med hæderlig mand hr. Eske Gregersen andet end ære og godt førend for stakket tid siden han af et kvindfolk i Fjaltring skal være berygtet. Mener samme stokkenævn såvidt den Mette Sørensdatters beskyldning angår bør magtesløs at være. Nok med den sjette stævning hidstævnet Thomas Poulsen i Vrågård for et vidne han den 12. december sidst forleden til Skodborg herredsting vidnet har, at det sidste år fjenderne var her i landet, skal en rytter af Fjaltring være kommet til en rytter i Vrågård og ville vise ham en frue, efterdi han ingen havde, om

skulle været fornævnte Mette Sørensdatter, dog ville han ikke sige ham god for, om hun ikke var fuld af pokker og frandsose der?. Item hidstævnet Oluf Andersen i Mullesgård og Niels Thorsen i Drøvdal for de har vidnet dem ligeså at være vitterligt. Hvilket skal være vidnet hr. Eske til befrielse imod hendes beskyldning. Dog ikke navn givet fornævnte ryttere eller dem derfor nogen varsel givet. Ej heller på ferske fod, men næsten otte år efter. Deres vidne ej heller formelder de har set hende haft nogen pokker eller frandsose, eller nogen utugt bedrevet. Mener samme enlige vidne bør magtesløs at være. Dernæst med den 7. stævning hidstævnet Peder Thorsen i Mølgård, Niels Ibsen i Ransbæk, Peder Christensen i Hegård og Christen Jepsen i Krabbesgård for et syn de den 14. december sidst forleden til fornævnte herredsting afhjemlet har, at de skal have beset bemeldte hr. Eske Gregersen hans bare krop, og ingen smitte eller ar derpå har set som kunne være af pokker eller onde sår. Mener samme deres syn urigtig, efterdi hr. Eskes hustru? for "to Slig mitt saa sygdom er Berøgtid" (Måske skal der stå: to slige smitsomme sygdomme er berygtet). Mener fordi slig syn af uvildige mænd og ikke af hans egne sognemænd, og det udi badskærerens nærværelse, som om sligt har forstand, at skulle været sket. Mener fordi samme syn bør magtesløs at blive. Fremdeles med den 8. stævning hidkaldt Jens Svendsen i "hølltall", Mads Mikkelsen i Flyndergård og deres medbrødre 24 mænd for et stokkenævn de til fornævnte herredsting den 19. december sidst forleden vidnet har, at de ikke ved med hr. Eske Gregersen andet end ære og godt førend han for stakket tid siden af et kvindfolk i Fjaltring skal være berygtet. Mener samme stokkenævn såvidt den Mette Sørensdatters beskyldning angår, bør magtesløs at være. Samledes hidstævnet alle fornævnte vidnesfolk og synsmænd deres vidner og syn at forantvorde. Item Søren Nielsen på "Mae", som samme vidner og syn på hr. Eskes vegne forhervet, begge med samme vidner, syn og stokkenævn og alt hvis andet de i den sag nyde og undgælde vil.

Da for nogen lejlighed. Og nu fremlagde hr. Hans Kortsen et tingsvidne af Bøvling birketing den 25. november sidst forleden udgangen, som indeholder: Mette Sørensdatter, født i Fjaltring præategård, der den dag for dom at have givet last og klage på hr. Eske Gregersen, præst i Lomborg sogn, og beskyldt ham for at han havde påført hende hendes sygdom, som er pokker og frandsose, hun med befengt er, og det ved Gud og hendes sjæls salighed så sandt hun agtede at arve Guds rige, det så at være i sandhed. Og berettede således at være af hr. Eske med handlet, som efterfølger: At han næste mandag for pinsedag sidst forleden da kom hun til Lomborg præstegård og begærede almisse. Da kom hr. Eske og tilspurgte hvem hun tilhørte og hvor hun havde hjemme. Da svarede hun og sagde sig at være hr. Oluf i Fjaltring hans kones søster. Så bad hun hr. Eske om almisse, og han lovede at skaffe hende noget. gik derfor ind i stuen og straks derefter kom en af pigerne og bar hende en stykke smør og brød. Der hun ville gå af gården igen tilspurgte hr. Eske hende hvor hun ville gå hen. Da svarede hun at ville gå til hendes søster Dorte, som bor i Refsbæk. Da sagde hr. Eske at han ville følge hende på vejen, hvilket han og gjorde. Og der de kom en stakket vej fra gården, da spurgte hr. Eske hende, om hun ville gøre hans vilje, og hun svarede: Hvad vilje skulle jeg gamle stakkel gøre eder hr. Eske. Da svor han tvende gange ved Guds død og pine at hun skulle gøre hans vilje. I det samme der de var ved nogle hr. Eskes rugager kastede han hende omkuld udi en rugagers ende

og tog hendes klæder, løste sine bukser og med sin lønlig lem strøg hende tit og ofte frem og tilbage på hendes bare bug og imellem hendes lår. Efter at han samme skammelige gerning havde fuldkommet, da opstod han og gav hende 2 skilling, bad hende derhos, at hun skulle tie stille. derefter skiltes de ad. Han gik hjem igen og hun til Refsbæk. Straks derefter samme tid befandt hun sig at være befængt, og samme sygdom som er pokker og frandsose. I synderlighed fangede samme sygdom mere fremgang og forøgetes jo mere og mere om Sct. Olufsdags tide sidst forleden. Hvorfor hun klager, både for Gud og mennesker, på hr. Eske, og fuldkommelig beskyldte ham derfor at have den tid påført hende samme sygdom. Og dersom hun i sygdommen dør under bartskeerens hånd, da beskyldte hun hr. Eske at være årsag i hendes død. Hvilket hun med oprakte fingre og ved hendes højeste ed sigtede og beskyldte hr. Eske for. Som det vidne videre bemelder. Og formente Hans Kortsen samme vidne burde ved magt at blive.

Dertil svarede hr. Eske Gregersen, og ved sin højeste ed med oprakte fingre svor og benægtede det, han aldrig slig bedrift med Mette Sørensdatter at have haft, som hun ham usandfærdig har påsagt. Og fremlagde et tingsvidne af Lemvig byting den 16. december sidst forleden udgivet, Svend Poulsen, borger og rådmand i Lemvig først for 8 mænd at have vidnet, eftersom han med landstingsstævning var did stævnet, at ham vitterlig i Guds sandhed er, at Mette Sørensdatter, født i Fjaltring præstegård, var der i byen udi fjenders tid, en tid lang med nogen rytter og lå med dem i kvarter til Karen Pedersdatter ved gadeende, men hvad hendes bedrift hos dem var vidste han ikke. At have vidnet ligervis som Svend Poulsen i samme sag vidnet har, og ydermere at Mette Sørensdatter klaget for samme rytter. Samledes Karen Pedersdatter ved gadeende med lige svoren ed at have vidnet, at Mette Sørensdatter kom fra Fjaltring sogn med en rytterkorporal hans folk ned der til byen, og var der en tid lang i kvarter med dem i hendes hus. Men ikke hun fornam nogen urugt til hende i nogen måde. Dernæst et vidne af Vandfuld herredsting den 17. december næst forleden udgået, først Jacob Christensen i Vrå for 8 mænd, med oprakte fingre og ed, at have vidnet, at det år 1628 der fjenderne var her i Landet, da kom Mette Sørensdatter, født i Fjaltring præstegård, til ham i kvarter med en rytterkorporal og hans folk fra Trans, som var noget efter Sct. Hansdag udi høbjergningen, og var der hos dem i hans hus til sidst udi høsten, som var ungefærlig ved en 8 ugers tid. Og drog så derfra med samme rytter til Eskesgård i Fjaltring. Ilige måde Poul Nielsen i Eskesgård med lige svoren ed at have vidnet, at Mette Sørensdatter kom samme tid med en rytterkorporal og hans folk fra Vrå og til hans gård i kvarter, og var hos dem i hans hus den ganske vinter tilsammen. Derefter ved pinsedagstid der de drog ud af landet undtagen en ringe tid hun imidlertid var med samme korporal hans folk i Lemvig. Ilige måde Jep Vibe ved Skalkhøj, Mads Lauridsen i Vrå og deres medfølgere 13 mænd med lige svoren ed at have vidnet, at dem fuld vitterligt er i Guds sandhed ligesom Jacob Christensen og Poul Nielsen i samme sag om vidnet har, som forskrevet står. Nok et vidne af Skodborg herredsting den 19. december sidst forleden var udganget, Gregers Olufsen ved Houdam for 8 mænd, med oprakte fingre og ed, at have vidnet, at udi Fjendernes tid imidlertid de var her i landet, og han da boede ved Skalkhøj i Fjaltring sogn, da er det ham fuld vitterligt i rette sandhed, at Mette Sørensdatter, født i Fjaltring præstegård, var hos

rytteren som lå indkvarteret i Vrå i Fjaltring sogn. Deslige var hun nogen tid hos rytteren som lå indkvarteret i Eskesgård i samme sogn. Og den tid rytterne drog af Fjaltring sogn og til Lemvig, da fulgte Mette Sørensdatter med dem til Lemvig, og var der hos dem nogen tid lang. Dernæst Mette Madsdatter på Døj i Lomborg sogn, med oprakte fingre og ed, at have vidnet, at udi ugen for Vor Fruedag i Fasten nu bliver 2 år der Mette Madsdatter boede udi Toftum i Fjaltring sogn, en dag hun bryggede, da kom Mette Sørensdatter ind til hende, ind i deres salshus og satte sig ved ilden. Da beklagede Mette Sørensdatter sig hårdt, at hun var overløben over hendes krop med skoldpokker eller "Nattur", så hun var ilde faren, at hun ikke kunne gå nogen steds om hendes føde, og begærede at give hende noget mad. Og da lod Mette Sørensdatter hende se sit bare bryst, da sad der nogen store brede "Plidster" på hendes bryst. Hvaddet var vidste hun ikke. Derhos et vidne af Skodborg herredsting den 12. december sidst forleden udganget, Mikkel Nielsen, boende på Døj i Lomborg, for 8 mænd, med oprakte fingre og ed, at have vidnet, at udi tredje uge for Sct. Hansdag midsommer bliver 2 år, var han med flere ved havet at drage vodnet, at Mette Sørensdatter, født i Fjaltring præstegård, var og med samme tid ved havet at drage vod med dem og hans lægdsbrødre, da samme tid beklaget Mette Sørensdatter sig, at hun var fordærvet over hendes krop af skoldpokker, så at hun "suei" og var så ilde faren, at hun ikke kunne bære en kub på sin ryg. Dernæst et vidne af Vandfuld herredsting den 17. december sidst forleden udgangen som indeholder, Søren Nielsen på "Maei" der på hr. Eske Gregersens vegne og har tilspurgt menige herredsmænd den dag tinget søgte, hvorledes de har kendt hr. Eske Gregersen siden han har været og betjent menigheden for en sognepræst udi Lomborg sogn, om han ikke har forestået sit kald og embede, som en ærlig oprigtig præstemand burde, eller om de nogen tid har hørt eller fornemmet nogen letfærdighed tilforn, enten udi en måde eller en anden, eller om de vidste ham i nogen måde at beskyldte for nogen utilbørlig sag eller gerning, andet en det som ærlig og kristelig præstemand egner og bør og vel anstår. At de da det ville tilkendegive, og give ham

lige sådan et vidne, som han har eftertjent. Og var derpå et stokkenævn begærende. Så blev der den dag straks opskrevet af stokke Søren Christensen i Kammersgård, Eskild Pedersen i Flansmose, Laurids Madsen i Nørdybe og dres medfølgere 24 mænd, som vidnede hver ved højeste helgens ed, at de har kendt hr. Eske Gregersen siden han kom til Lomborg sogn at betjene det hellige præsteembede for en præstemand. Da har han "forsatenden" [forestået] samme hans kald og embede som en ærlig oprigtig præstemand udi alle måder. Og aldrig de har hørt eller fornemmet nogen letfærdighed til ham udi nogen måde, førend nu en stakket tid, han af en kvindfolk i Fjaltring skal være beskyldt, men altid har handlet, skikket, brugt? og bevist sig udi liv, levned og omgængelse som en ærlig oprigtig trofast præstemand egner og bør og vel anstår i alle måder. Så de vidste ham alle og enhver et ærligt rygte og navn at give og eftersige, så han fri og tryggelig må have og gøre sit skudsmål til dem igen, om det ham nogen tid ydermere behov gøres. Og ligesom fornævnte 24 dannemænd vidnede, så vidnede og menige herredsmænd den dag tinget søgte. Fremdeles et vidne af fornævnte herredsting den 12. december sidst forleden udgangen, først Thomas Poulsen i "Waargaard" for 8 mænd, med oprakte fingre og ed, at have vidnet, at det sidste år fjenderne var her i landet, da lå der en rytter til kvarter i Vrågård. Da kom der en af

Fjaltring ryttere til den rytter, som lå i Vrågård og blev der hos ham om natten, og drog med ham. Da beklagede den rytter sig, som da lå i Vrågård for den rytter af Fjaltring, at han havde ingen frue, da svarede den rytter af Fjaltring ham, da vil jeg vel kende dig en råd til en frue om jeg vidste du kunne være holden med hende. Da spurgte den rytter i Vrågård den anden ad, hvad det var for en kvinde. Da svarede den Fjaltring rytter, at det var Mette Sørensdatter, født i Fjaltring præstegård, han ville ikke sige ham god for, om hun ikke var fuld af pokker og frandsose. Dernæst Oluf Andersen i Mullesgård at have vidnet, at de samme tid var i Vrågård og ville købe en tønne øl til fornævnte rytter, som havde kvarter i Vrågård. Og da hørte, at fornævnte rytter havde lige sådan ord med hverandre, som Thomas Poulsen om vidnet har og "for" [før] er rørt. Samledes et vidne af fornævnte herredsting den 19. december sidst forleden udgangen, Peder Thorsen i Mølgård og hans medfølgere 4 synsmænd, for 8 mænd, at have hjemlet og tilstået det syn, som de var lovlig tiltaget udi så måde, at de i dag var i Lomborg præstegård i hr. Eske Gregersens stue. Da afførte han sig alle sine klæder, og lod dem se hans ganske bare legeme. Og ikke de kunne se eller kende, at der var nogen smitte på hans legeme, ej heller de kunne se eller kende, at der var nogen ar eller skrammer nogen steder på hans krop, som kunne være af pokker eller onde sår. derpå at have bedt dem Gud til hjælper. Derhos et vidne af fornævnte ting samme dag udgangen, som indeholder Søren Nielsen på "Maae" der da at have været et stokkenævnt af 24 dannemænd begærende, på hr. Eske Gregersens vegne, om hans liv, levned og omgængelse til den dag. Så blev straks opskrevet af tinge Jens Cnudsen? i "hølekdall", Mads Mikkelsen i Flyndergård og deres medfølgere 24 dannemænd, som svor og vidnede med højeste helgens ed, at så længe hver af dem havde kendt hr. Eske Gregersen imidlertid han har været præst i Lomborg sogn, og til den dag, da har han handlet og skikket og teet sig udi liv, levned og al omgængelse ærlig, kristelig og vel, som en from ærlig og gudfrygtig præstemand burde at gøre, sømmer og i alle måder egner og vel anstår, det de aldrig andet ved eller har fornemmet, og aldrig de har hørt ham været berygtet for nogen letfærdig løstagtighed eller andet vanrygte, andet end hvis æren tilhøre, førend for nogen kort tid siden han af en kvinde ved navn Mette Sørensdatter skal være beskyldt. Og ligesom fornævnte 24 mænd vidnede, så vidnede og menige herredsmænd, der den dag tilstede var. Enddnu et vidne af Lemvig byting den 16. december sidst forleden udgangen, som indeholder, Søren Nielsen på "Maae" at have stået der den dag for tingdom og ladet læse og påskrive et underskrevet brev lydende ord fra ord som efterfølger:

Kendes jeg Oluf Ottesen, borger og badskærer i Lemvig, at der er kommet en mand under min kurering ved navn Christen Pedersen, boende udi Fjaltring sogn, som er betagen med frandsoser. Hvilket mig syntes at det skulle være gammelt hos ham, formedelst det aftog noget af hans lemmer. Her foruden er jeg forårsaget efter min forrige forpligts udgivelse, at jeg skulle enhver patient, som er besmittet med den sygdom frandsose, med tvende mænd lade forhøre hvor de den smitte bekommet har. Hvilket jeg var

begærende af Anders Høst og Amor Jensen, borgere ibid., med mig fornævnte Christen Pedersen at overhøre, på det at borgerskabet her i byen kan vide hvorfra sådan smitte er kommet. Eftersom jeg Anders Høst og Amor Jensen den 8. oktober 1636 har været til Oluf Ottesen, da har han os samme patient

forevist, liggende ganske syg udi smørstuen. Da tilspurgte vi ham hvor han samme smitte bekommet har, hvortil han svarede, at han det af hans hustru bekommet havde, ved navn Mette Sørensdatter. Og ydermere tilspurgte vi ham hvor hans hustru havde bekommet samme smitte, hvortil hans svarede, at han det ikke vidste, uden hun havde det bekommet af kejserens rytter som var her i landet, thi hun var hos dem. Og bekendte han, at hun beklaget sig, at hun havde et sårsmål på sit legeme, som hun sagde for mig, at skulle være rosen. Andet herom ved jeg ikke ved min Gud og salighed Det bekender vi samtlige med vores egne hænder underskrevet. Actum Lemvig ut supra. Oluf Ottesen, egen hånd.

Og da der den dag for tingdom fremkom Oluf Ottesen, Anders Høst og Amor Jensen, og var denne fornævnte deres underskrevne seddel fuld og fast i alle måder bestandig, og den ved alle sine ord og indhold hver udi højeste ed, med oprakte fingre, bekræftet så udi sandhed at være gået og faret, som samme seddel om formelder. Endnu et sognevidne af Lomborg sogn dateret Lomborg Dominica primo Adventus Ao 1636, som bemelder blandt andet, Christen Christensen Kier, Thomas Poulsen i Vrågård og deres medbrødre 24 mænd, såvel som ganske menighed der i sognet, at have givet hr. Eske Gregersen deres vidne og kundskab, at han har betjent dem i kirken og uden kirken, udi selskab, forsamling, nat og dag, som en fin og ærlig gydfrygtig præstemand bør og vel anstår, og aldrig har sig anderledes forholdt end som en ærlig mand bør at gøre. Og ydermere fornævnte menige sognemænd at have vidnet, at hr. Eske aldrig har haft den smitte på hans legeme eller hans hustru, som ham og dem er tillagt. Og ikke har hørt ham i nogen omtale for nogen kvinde andre end sin egen ægtehustru, som dem alle vitterligt var, både mand og kvinde, og at han har skicket sig kristelig og vel i al sin omgængelse. Hvilket de og bekende og vil være bestandig for Gud og høje ret, og for vor nådigste herre og konge og Danmarks højeste råd om behov gøres.

Som de vidner videre bemelder. Og forment hr. Eske Gregersen, at deraf noksom kunne forfares fornævnte Mette Sørensdatter at have haft et ondt letfærdigt levned, og med samme smitsomme syge tilforn været behæftet. Mente fordi samme vidner og stokkenævn sandfærdig og ret at være, og burde ved magt at blive.

Så efterdi med fornævnte vidner hr. Eske Gregersen nu fremlagt har, bevisliggøres fornævnte Mette Sørensdatter udi fjendernes tid at have ført et letfærdigt levned og efterfulgt rytterne på adskillige steder fra et kvarter til et andet. Og af en part dem for samme onde smitsomme syge været berygtet, som hendes egen mand, og udi lige måde bartskærerens hånd har påklaget, det hun ham sådan smitte havde påført, så alle fornævnte vidner udi så måde med hinanden bestyrkes og bekræftes, og intet der imod fremlægges hvormed de kan tilbagedrives. Hr. Eske Gregersen og med stokkenævn, sognevidne, såvel som syn, beviser sig ærlig og kristelig at have levet med sin ægtehustru forholdet, og ikke sådan smitte være beladen. Da vide vi, efter sådan lejlighed, ikke imod samme vidner, stokkenævn at sige eller magtesløs at dømme, medens fornævnte Mette Sørensdatters enlige letfærdige og ubeviste beskyldning derimod magtesløs at være og ikke at komme hr. Eske Gregersen på sit ærlige rygte og navn til hindring eller i nogen måde.

Viborg landstings dombog C (B24-561), side 220a ff:

Var skicket E: og velb: mand Niels Skde til Østergård på den ene, og havde hid i rette stævnet Niels Lauridsen i Grimlund, herredsfoged i Øster [Horne] herred, på den anden side, for en dom han på Øster herredsting den 9. februar sidst forleden dømt hat imellem Niels Skade og Jens Nielsen [Deigaard] i Vallund

anlangende, at han skulle have kvit dømt Jens Nielsen for hvis tiltale for skyld og landgilde, som han resterer i otte år af den halve gård, han iboede, og dømt Niels Skade til regnskab, uanset for ham skulle været bevist med de fem mænds afsigelse, som de fra dem skulle have givet beskrevet den 13. december sidst forleden år i Lyne kirke, der de var over rede og regnskab. Såvel som imod sin forrige dom, og ikke Jens Nielsen at have i nogen måde fremlagt noget bevis, hverken ved breves bevisning eller ved nogen levende vidnesbyrd at have ydt, eller fornyet den landgilde og rettighed, som han for tillaes. Ikke heller skulle fogden have indført Mads Nielsens skøde og følgebrev eller højbemeldte kongl.: maysts.: og rigens rets dom, at fornævnte skøde og følgebrev er ved magt dømt, og grunden at følge ham. Og skulle samme skøde og følgebrev være læst på fornævnte ting 1616 den 17. juni i fornævnte herred gården i ligger. Hvorefter Jens Nielsen kunne have vist sig at rette det, han Niels Skade sin skyld og landgildeat have ydt. Og ikke Jens Nielsen for fogden har bevist sig for samme skyld og landgilde at have forklaret?. Mener Niels Skade efterdi det ikke skulle befindes nogen steder i vor danske lov, recessen eller nogen kongelige nye mandater eller forordninger, at nogen andre personer i Danmark, når de deres landgilde (...) indkræve at være, da deres bønder og tjenere o.s.v. Jens Nielsen angiver til sit forsvar, at han har gjort en del bekostelige rejser for Niels skade, både til Sjælland og Norge og andere steder, og selv bekostet sin fortæring og rejseomkostninger, som Niels Skade aldrig har betalt ham.

Viborg landstings dombog C (B24-559), side 103a ff:

Var skikket Jens Hansen i Tarm hans vise bud Søren Pedersen i "Wibing" på den ene, og havde hid i rette stævnet Las Nielsen i Bindesbøl på den anden side, for et vidne han den 9. marts næst forleden til Nørre [Horne] herredsting på ham vidnet har, fornævnte Las Nielsens egensøn Visti Lassen i Vittarp til behjælpsning anlangende en kontrakt og forligelsesmål Las Nielsen den 11. maj næst forleden skulle have overværet imellem Visti Lassen og Jens Hansen, som skulle være sket i så måde, at Visti Lassen skulle have en grå hest igen, som han tilforn skulle have solgt salig Anders Hansen, født i Tarm, for 24 dlr., og Jens Hansen skulle give Visti Lassen 2 dlr. for fornævnte salig Anders Hansen skulle have brugt samme hest. Hvilket hans vidne Jens Hansen hårdelig ved sin Gud og salighed skulle benægte. Tilmed ikke skulle befindes han samme kontrakt at have samtykt eller forsegle eller for tingdom indganget. Mener samme enige og vildige vidne burde magtesløs at være, og ikke komme fornævnte Jens Hansen til hindring eller skade i nogen måde. Deslige havde hidstævnet Frands Pedersen i Tarm, Knud Bertelsen i Sjælsbøl, Christen Olufsen, slotsskriver på Lundenæs og deres medbrødre for nogen adskillige sankevidner de Visti Lassen til bestyrkelse på fornævnte kontrakt den 9. og 16. marts næst forleden til fornævnte ting på ham vidnet har anlangende det, Knud Bertelsen skulle have indløst fornævnte Jens Hansens brev på 2 dlr. fra Visti Lassen, og at Jens Hansen skulle have med været og drukket "ligkiøb" [lidkøb] på fornævnte hest, da Visti Lassen skulle have afhændet sig den. Deslige at Jens Hansen tilforn skulle have lovet Visti Lassen

det, han skulle bekomme samme hest igen. Hvilke deres vidner han hårdelig ved sin Gud og salighed benægter, og mener derfor samme vidner ikke skulle stemme overens, men hver særlig skulle have vidnet ham hånd og mund fra på de ord og gerning han aldrig skulle have sagt eller gjort. Menende fordi samme deres vidner burde magtesløs at blive, og ikke komme ham til hindring eller skade i nogen måder. Samledes havde hidstævnet fornævnte vidnesbyrd hver i egen person, så og Visti Lassen og Niels Nielsen i obling, som samme vidne forhvervet har, med samme vidner. Da, efterdi de gode mænd landsdommere ikke nu er tilstede, blev samme sag opsat til i dag 8 dage, og de dem da at møde, og gå derom så meget som lov og ret kan findes. Og denne opsættelse der foruden lovlig at læses.

Viborg landstings dombog C (B24-571) år 1640, side 159a ff:

Var skicket ærlig og f: Las Michelsen i Sdr. Bork med en opsættelse her af landstinget i dag 14 dage udgangt lydende han da, efter en måneds opsættelse, at have hid i rette stævnet Christen Pedersen i Esbøl, Christen Nielsen, Hans Jensen ibid. og Bodil Poulsdatter i Vium for et vidne de til Nørre [Horne] herredsting for nogen kort tid siden vidnet har med Laurids Christensen i Esbøl ham til behjælpning, at det skulle være dem fuld vitterligt, at Laurids Christensen skulle have betalt Las Michelsens broder salig Jørgen Michelsen af Vium hvis korn, rug og byg Laurids Christensen bemeldte salig Jørgen Michelsen pligtig været har, nemlig hver år rug 2½ ørte, byg 2 ørte fra år 1631 og til år 1638. Dernæst en part af vidnesfolkene skulle have hos været og hørt bemeldte salig Jørgen Michelsen og Laurids Christensen skulle have gjort regnskab, og Laurids Christensen skulle have betalt Jørgen Michelsen hvis han ham pligtig været havde. Beskylder samme vidne først at de ikke har om vidnet, at de har hos været, hørt eller set noget år eller tid samme korn skulle have været betalt, men aleneste, at det var dem vitterligt. Item at de har vidnet tvært imod Laurids Christensens underskrevne brev, og på en død mand. Og noksom kan eragtes, at dersom Laurids Christensen har betalt samme korn, kunne han meget bedre have det afskrevet på sit håndskrift, end at hente mand og folk at lade det se; efterdi han og Jørgen var udi huset sammen, og Laurids Christensen selv kunne læse og skrive. Menende samme deres vidne udaf letfærdighed og dumdristighed at være vidnet. Menende den usandfærdig at være, og bør magtesløs at blive. Deslige da hidstævnet Laurids Christensen for en opskrift han har udi retten båret til Nørre [Horne] herredsting den 19. oktober år 1639 indeholdende, at Las Michelsens broder salig Jørgen Michelsen af Vium skulle have gjort sit testamente på sin sygeseng på sit yderste; og der udi skulle have bekendt menige godtfolk, at have ved samme? gæld pligtig. Og Laurids Christensen samme dagskal have forhvervet dom på Christen Nielsen i Nørhede, Peder Pedersen i Sønderdige, Jens Jepsen i Vium mølle, Jens møller i Hemmet mølle med flere. Hvilket testamente Las Michelsen formener skal være omskrevet siden hans salig broder Jørgen Michelsen er bortdød. Som han formener Laurids Christensen ikke ved sin ed skulle kunne benægte. Og mener, at der ikke skal være så rigtigt omgået med det siden manden er død, og samme testamente ikke skal være gjort med hans broders signet og hånd. Menende fordi samme testamente og hvis domme derefter forskrevet er, bør magtesløs at være. Dernæst og da hidstævnet fornævnte vidnesfolk hver i egen person, så og Laurids Christensen, som samme vidne forhvervet har med fornævnte vidner, og med fornævnte testamente og domme, som han forhvervet har. Så og Bertel Jepsen i Hallum og Mette Jepsdatter i Esbøl hver med deres laugværge, om de vil have noget dertil at svare. Da er sagen opsat til i dag. Hvilke opsættelse findes på Vester [Horne] herredsting den 6. juni og på Nørre [Horne] herredsting den 11. juni sidst forleden at være læst og påskrevet. Og nu bød Las Michelsen sig udi al rette, og formente at han nu burde endelig dom at have. Så er fornævnte indstævnede personer ikke nu mødt, ej heller nogen på deres vegne at gange udi rette. Da, efterdi sagen findes udi seks uger til i dag at være optagen, hvilken opsættelse til hjemting findes læst og påskrevet, efter Ko.: M: forordning, og dog ingen er mødt nogen modstand her imod at gøre, da finde vi, efter sådan lejlighed, samme vidner, testamente og domme magtesløs at være.